

УДК 378.011.3-051:784

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.305976>

Тетяна Собченко, доктор педагогічних наук,
професор кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Наталія Смолянюк, кандидат педагогічних наук, доцент
кафедри теорії і методики викладання природничо-математичних дисциплін
у дошкільній, початковій і спеціальній освіті
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
Наталія Судакова, заступник директора з навчально-виховної роботи
КЗ Харківського ліцею № 14 Харківської міської ради

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КНР ТА УКРАЇНІ

У статті розглянуто актуальну проблему формування інішомовної компетентності молодших школярів у КНР та Україні.

Представлено авторське розуміння поняття інішомовної компетентності та окреслено основні завдання вивчення англійської мови учнями початкової школи в КНР, психологічні характеристики вікового періоду, а саме молодших школярів в КНР.

На основі аналізу сучасних вітчизняних наукових розвідок, доведено ефективність використання методу проєктів, ігрової діяльності, технології ТРВЗ тощо на уроках англійської мови у початковій школі.

Ключові слова: молодші школярі; інішомовна компетентність; загальна середня освіта; методи навчання; засоби навчання; КНР; Україна.

Лім. 14.

Tetiana Sobchenko, Doctor of Sciences (Pedagogy),
Professor of the Education and Innovative Pedagogy Department,
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University
Natalia Smolianiuk, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor of the
Theory and Methods of Teaching Natural and Mathematical Disciplines
in Preschool, Primary and Special Education Department,
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University
Natalia Sudakova, Deputy Director for Educational Work,
Kharkiv Lyceum No. 14 of the Kharkiv City Council

SOME ASPECTS OF THE PROBLEM OF FORMING JUNIOR PUPILS' FOREIGN LANGUAGE COMPETENCE IN CHINA AND UKRAINE

The article deals with the topical issue of forming foreign language competence in junior schoolchildren in China and Ukraine.

It is specified that the growing need to learn a foreign language, namely English, is due to the recognition and consolidation of its status as one of the languages of international communication.

The article presents the author's understanding of the concept of foreign language competence, namely: a personal formation that ensures the ability of the learner to successfully communicate with native speakers of another language and effectively solve tasks based on the acquired knowledge, skills, tactics of linguistic behavior.

Based on the analysis of Chinese scientific literature, the main tasks of learning English by primary school students in China, the psychological characteristics of the age period, namely primary school students in China, which should be taken into account in the process of forming foreign language competence, are outlined.

Based on the analysis of modern domestic scientific research, the effectiveness of using the project method, game activities, TEFL technology, etc. in English language lessons in primary school is proved.

It is concluded that the problem of forming the foreign language competence of junior schoolchildren in China and Ukraine is extremely relevant, requiring immediate solution at both theoretical and practical levels.

It has been generalized that in the process of forming junior pupils' foreign language competence, the key place is given to the teacher's use of effective forms, methods and means of teaching. However, it is also necessary to take into account the following factors that influence the effectiveness of the formation of junior pupils' foreign language competence: knowledge of the psychological characteristics of their age period; the need to stimulate pupils' learning and cognitive activity; - involvement of children in the process of critical thinking through playful activities; use of the didactic potential of digital resources, etc.

Prospects for further research are outlined, namely: substantiation of the didactic conditions of the process of forming junior pupils' foreign language competence.

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КНР ТА УКРАЇНІ

Keywords: junior schoolchildren; foreign language competence; general secondary education; teaching methods; teaching aids; China; Ukraine.

Постановка проблеми. В епоху глобалізації та численних трансформаційних змін затребуваним є оволодіння іншомовною компетентністю людиною будь-якого віку. Посилення необхідності вивчення іноземної, а саме англійської мови, зумовлено визнанням та закріпленням її статусу як однієї з мов міжнародного спілкування. Президентом України В. Зеленським у червні 2023 р. було подано до Верховної Ради законопроект “Про застосування англійської мови в Україні”. У зв’язку з цим перед педагогічною спільнотою постала необхідність переосмислення практик та методик викладання англійської мови і здійснення пошуку інноваційних шляхів забезпечення ефективного оволодіння нею громадянами.

З огляду на проведені вітчизняною та зарубіжною психолого-педагогічною спільнотою численні дослідження чітко зрозумілим є те, що вивчати іноземну мову, а саме англійську, треба починати якомога раніше.

У контексті окресленої проблеми особливої уваги заслуговує аналіз досвіду КНР, оскільки динамічний та потужний розвиток країни в багатьох сферах уражає весь сучасний світ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Огляд наукової літератури свідчить, що зазначена проблема була порушена в роботах багатьох вітчизняних та китайських учених. Зокрема автори розкрили такі аспекти:

- формування англійської компетентності молодших школярів засобами цифрових технологій [3];
- використання цифрових сервісів на уроках у початковій школі [8];
- можливості використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій в освіті [5; 7];
- розвиток учнів молодших класів у процесі вивчення англійської мови в КНР [9];
- стратегії вивчення англійської мови китайськими молодшими школярами [10; 11];
- формування іншомовної компетентності молодших школярів засобами ТРВЗ-педагогіки [3];
- теоретичні аспекти викладання іноземної мови молодшим школярам у китайській середній школі [12; 13; 14];
- теоретичні та практичні питання навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР [4] та інші.

Отже, кількість наукової літератури доводить, що ця тема є актуальною, важливою та необхідною сьогодні, особливо в умовах глобалізаційних процесів у світі, де мова є головним засобом міжкультурного спілкування.

Мета статті. Окреслити теоретичні і практичні аспекти проблеми формування іншомовної компетентності молодших школярів у КНР та Україні.

Виклад основного матеріалу. У контексті зазначеної проблеми варто спочатку розкрити підходи до визначення суті дефініції іншомовної компетентності в науково-педагогічних джерелах, оскільки саме вона є ключовим поняттям нашої статті.

Так, під іншомовною компетентністю вчені розуміють: володіння особистістю необхідною системою умінь та навичок міжособистісного спілкування, що є достатніми для досягнення поставленої мети (Ю. Задунайська); сукупність знань, умінь, навичок, здібностей, ставлень, цінностей, що необхідні для розуміння чужої та продукування власної програми мовленнєвої поведінки відповідно цілі, сфері та ситуації спілкування (Н. Бідюк); багатовіснє інтегральна особистісна якість, що дає можливість ефективно розв’язувати завдання та проблеми у сфері іншомовної взаємодії (С. Ніколаєва).

Уточнимо, що поняття іншомовної компетентності досить часто науковці асоціюють з поняттям комунікативної компетентності.

Поняття іншомовної компетентності ми схильні розглядати як особистісне утворення, що забезпечує здатність здобувача на основі засвоєних знань, умінь, навичок, тактик мовної поведінки успішно комунікувати з носіями іншої мови й ефективно виконувати поставлені завдання.

У КНР з кінця 70-х рр. минулого століття науковці досліджували стратегії щодо вивчення англійської мови учнями початкової школи. Це було пов’язано з тим, що 1978 р. в КНР було офіційно відновлено викладання англійської мови у початковій школі та оприлюднено навчальну програму [4].

З 2001 р. після запровадження нового стандарту навчальної програми з англійської мови в середній школі, що стосувалося усієї території КНР (27 провінцій), чисельність теоретичних та емпіричних досліджень значно збільшилася. Варто відзначити, що їхня тематика у контексті визначеної проблеми була і залишається досить різноманітною. Теоретичні й емпіричні дослідження китайських учених були присвячені вивченню факторів, які впливають на ефективність оволодіння молодшими школярами англійською мовою, з-поміж яких – вік дітей, стать, мотивація, тривалість навчання, мовне середовище, методи, форми засоби навчання, що використовуються вчителем, різні методики навчання тощо [12; 13].

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ У КНР ТА УКРАЇНІ

Уточнимо, що негативним впливом популяризації вивчення англійської мови в КНР стало зменшення уваги до вивчення інших іноземних мов.

Ся Цзяньцзін зазначає, що основними завданнями вивчення англійської мови учнями початкової школи в КНР є такі, як:

- формування базової іноземної грамотності;
- стимулювання та розвиток інтересу до вивчення англійської мови;
- формування здатності активно вчитися та співпрацювати з іншими;
- формування певного рівня навичок аудіювання та говоріння;
- закладення фундаментальної основи для майбутнього вивчення англійської мови в старших класах [14].

Китайський науковець наголошує на тому, що слухання та говоріння тісно пов'язані між собою, оскільки перше є передумовою другого, а друге – природним результатом першого. Вивчення англійської мови молодшими школярами має стимулювати в учнів ентузіазм, що дозволить їм оволодіти іноземною мовою активно та із задоволенням. Варто зазначити, що Ся Цзяньцзін вважає важливим враховувати такі психологічні характеристики вікового періоду, а саме молодших школярів:

- провідна роль прямої мотивації;
- абсолютна довіра та опора на вчителів;
- мислення багате, конкретне, яскраве, а увага має наслідувальні риси;
- під час навчання переважає мимовільна увага;
- допитливість і активність, проте невміння контролювати себе;
- інтереси та захоплення не є постійними [14].

Виходячи з вищезазначеного, науковець у своєму дослідженні пропонує конкретні методи та прийоми навчання, які вчитель має використовувати під час здійснення аудіювання та говоріння у процесі формування іноземної компетентності молодших школярів.

Зміст навчальних програм з англійської мови для молодших школярів, види діяльності, уміння і навички, якими оволодівають учні в КНР, детально схарактеризувала у дисертаційній роботі Ю. Лахмотова. Цінним для нашого дослідження є те, що науковиця визначила методи навчання, які сприяють активізації навчально-пізнавальної діяльності молодших школярів, стимулюють пізнавальний інтерес, зокрема, такі: інноваційні методи з використанням ІКТ, методи комунікативного навчання, методи граматичного перекладу, аудіо-лінгвальні методи, методи ігрової діяльності [4].

Поділяємо думку Ю. Лахмотової, що вивчення англійської мови є вимогою сучасності, а введення цієї дисципліни для вивчення учнями, починаючи з 1 класу початкової школи, є правильним рішенням,

оскільки впливає на загальний розвиток дитини, а, головне, є процесом формування іноземної компетентності як в КНР, так і Україні.

У пригоді стало дослідження вітчизняної науковиці Л. Байдук, у якому вона наголошує, що іноземна компетентність є вагомим фактором розвитку особистості. Коли індивіди спілкуються відбувається взаємне збагачення інформацією, набуття нових цілей, мотивів, інтересів, розвиток кругозору та формування рис характеру. Варто зазначити, що Л. Байдук акцентує увагу на тому, що метою навчання іноземної мови на сучасному етапі є формування компетенції, спрямоване передовсім на її практичне оволодіння, проте в цифрову епоху затребуваним є формування вміння працювати з інформаційними джерелами, творчо та критично мислити [1, 62–64].

Деяко схожу думку висловлюють І. Костікова та Ц. Хаочже, стверджуючи, що на сучасному етапі цифровізації у процесі формування іноземної компетентності молодших школярів вчитель на уроках має застосовувати широкий потенціал цифрових технологій, зокрема, при використанні музично-пісенних засобів. У наукових доробках авторів детально розглянуто приклади використання музично-пісенних засобів, що сприяють формуванню іноземної компетентності учнів початкових класів на уроках вивчення англійської мови. Молодші школярі можуть прослуховувати й аналізувати англійські пісні, повторювати та відтворювати їх, виконувати різноманітні творчі вправи (індивідуальні та групові) під ефективним керівництвом учителя. Так, наприклад, для цього можна використовувати такий цифровий ресурс, як: Learn English Kids (містить численну кількість пісень та завдання для роботи з ними) [2].

У дослідженнях Т. Собченко та Му Веньлуна проаналізовані популярні музичні цифрові застосунки в КНР, зокрема, Changjiang Rain Classroom, Mootools тощо [5; 7].

Л. Байдук та Т. Олинець пропонують для якісного формування іноземної компетентності молодших школярів широко використовувати метод проєктів, обґрунтовуючи його доцільність тим, що він дозволяє:

- стимулювати інтерес молодших школярів до вивчення іноземної мови;
- створити умови для спільної навчальної діяльності учнів;
- забезпечити розвиток пізнавальної активності учнів, активізувати процес мислення та осмислення нового;
- через проєктну діяльність самостійно застосовувати набуті знання для виконання практичних завдань;
- створити інноваційно-розвивальне середовище;

- розвивати творчі здібності молодших школярів;
- поставити учня в активну позицію тощо [1; 6].

Суголосним аналізованій проблемі є дослідження Ю. Котелянець та О. Нікітіної, у якому проаналізовано різні ефективні методичні прийоми у процесі формування іншомовної компетентності молодших школярів. Так, учені обґрунтовують доцільність використання технології ТРВЗ (колективні ігри “Створюємо казку”, “Оживи картинку”, “Театралізація”, “Оркестр”, “Перекладачі” тощо) саме на уроках англійської мови з учнями початкових класів, оскільки залучення дітей до процесу критичного мислення дає їм можливість демонструвати високий рівень умінь приймати рішення, проявляти творчість тощо [3, 23–24].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, можна підсумувати, що проблема формування іншомовної компетентності молодших школярів у КНР та Україні є надзвичайно актуальною і вимагає негайного розв’язання як на теоретичному так на практичному рівнях.

Ми дійшли висновку, що у процесі формування іншомовної компетентності молодших школярів ключове місце відводиться використанню вчителем ефективних форм, методів та засобів навчання. Проте також необхідно обов’язково враховувати такі чинники, що впливають на ефективність формування іншомовної компетентності молодших школярів:

- знання психологічних особливостей їх вікового періоду,
- необхідність стимулювання навчально-пізнавальної діяльності школярів;
- залучення дітей до процесу критичного мислення через ігрову діяльність;
- використання дидактичного потенціалу цифрових ресурсів тощо.

Перспективи подальших досліджень полягають в обґрунтуванні дидактичних умов процесу формування іншомовної компетентності молодших школярів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байдюк Л. Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів початкової школи в сучасних умовах. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2022. № 2 (26). С. 59–69. DOI: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.2\(26\).2022.267621](https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(26).2022.267621)
2. Костікова І., Цзян Хаочже. Музично-пісенні засоби формування англійської компетентності молодших школярів: можливості цифрових технологій. *Електронне наукове фахове видання “Відкрите освітнє Е-середовище сучасного університету”*. 2023. № 15. С. 73–84. DOI: <https://doi.org/10.28925/2414-0325.2023.156>
3. Котелянець Ю.С., Нікітіна О.О. Формування іншомовної компетентності молодших школярів засобами ТРВЗ-педагогіки. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. № 200. С. 21–25. DOI: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2022-1-200-21-25>

4. Лахмотова Ю.В. Навчання іноземних мов молодших школярів у школах КНР: ... дис. канд. пед. наук: 13.00.01. “Загальна педагогіка та історія педагогіки” (011 – освітні, педагогічні науки). 2018. ХНПУ ім. Г.С. Сковороди, Харків, 245 с.

5. Му Веньлун, Собченко Т.М. Використання цифрових платформ у вищій музичній освіті КНР в епоху “ІНТЕРНЕТ+”: матеріали III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції “Ресурсно-орієнтоване навчання в “3D”: доступність, діалог, динаміка. (м. Полтава, 22–23 лютого 2023 року). Полтава: ПУЕТ. С. 1059–1062. URL: <http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/12841>.

6. Олинець Т. Формування іншомовної комунікативної компетентності молодших школярів засобами проектної технології. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2018. Вип. 25. Ч. 2. Кам’янець-Подільський, 2018. С. 236–240.

7. Собченко Т. Використання цифрових сервісів та інструментів у процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. *Науковий журнал Хортицької національної академії*. 2022. № 2. С. 93–100. DOI: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2022-7-10>

8. Смоляннюк Н., Собченко Т., Сирота А. Цифрові сервіси на уроках “Дизайн і технології”: проблеми, реалії, перспективи. *Молодь і ринок*. 2024. Вип. 3 (233). С. 18–23. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.301644>

9. 王国荣. 初中生英语学习策略研究与培养[D]. 山东师范大学: 山东师范大学 2008.

10. 王飞. 初中生英语学习策略培训的研究[D]. 东北师范大学: 东北师范大学 2007.

11. 徐淑燕. 中国初中生英语学习策略研究述评 2017.

12. 陈德喜. 高师理科低年级英语教改浅论. *宝鸡师范学院学报(哲学社会科学版)*. 1985. (04), 98–103. doi: 10.13467/j.cnki.jbuss.1985.04.017.

13. 胡学云. 中学英语教改理论面面观. *山东外语教学*. 1992. (Z1), 145–148+157. doi:10.16482/j.sdwy37-1026.1992.z1.036.

14. 作者: 夏俊晶. 浅谈利用小学低年级学生心理特点培养英语听说能力 作者: 校园英语杂志社 2019. URL: <http://m.xiaoyuanyingyu.com/view.php?aid=7572>

REFERENCES

1. Baidiuk, L. (2022). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoї shkoly v suchasnykh umovakh [Formation of Future Primary School Teachers’ Communicative Competence in Modern Conditions]. *Problems of Modern Teacher Training*. No. 2 (26), pp. 59–69. [in Ukrainian].
2. Kostikova, I. & Tszian, Khaochzhe (2023). Muzychno-pisenni zasoby formuvannia anhlomovnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv: mozhlyvosti tsyfrovyykh tekhnolohii [Musical and song means of forming junior schoolchildren’s English-language competence: possibilities of digital technologies]. *Electronic Scientific Professional Journal “Open educational e-environment of modern university”*. No. 15, pp. 73–84. [in Ukrainian].
3. Kotelianets, Yu.S. & Nikitina, O.O. (2021). Formuvannia inshomovnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv zasobamy TRVZ-pedahohiky [Formation of Foreign Language Competence of Junior Schoolchildren by Means

УПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

of TEFL Pedagogy]. *Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences*. No. 200, pp. 21–25. [in Ukrainian].

4. Lakhmotova, Yu.V. (2018). Navchannia inozemnykh mov molodshykh shkoliariv u shkolakh KNR [Teaching Foreign Languages to Primary School Students in Chinese Schools]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, 245. [in Ukrainian].

5. My Venlun, Sobchenko, T.M. (2023). Vykorystannia tsyfrovyykh platform u vyshchii muzychnii osviti KNR v epokhu "INTERNET+" [The Use of Digital Platforms in Higher Music Education in China in the Internet+ Era]. *Materialy III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii "Resursno-orientovane navchannia v "3D": dostupnist, dialog, dynamika. (m. Poltava, 22–23 liutoho 2023 roku) – Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Internet Conference "Resource-oriented learning in "3D": accessibility, dialogue, dynamics". (Poltava, February 22–23, 2023)*. Poltava, pp. 1059–1062. [in Ukrainian].

6. Olynets, T. (2018). Formuvanni inshomovnoi komunikativnoi kompetentnosti molodshykh shkoliariv zasobamy proektnoi tekhnolohii [Formation of junior schoolchildren's foreign language communicative competence by means of project technology]. *Pedagogical Education: Theory and Practice*. No. 25 (2). Kamianets-Podilskyi, pp. 236–240. [in Ukrainian].

7. Sobchenko, T.M. (2022). Vykorystannia tsyfrovyykh servisiv ta instrumentiv u protsesi profesiinoi pidhotovky

maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [The use of digital services and tools in the process of professional training of future music teachers]. *Scientific journal of Khortytsia National Academy*. No. 2, pp. 93–100. [in Ukrainian].

8. Smolianiuk, N., Sobchenko, T. & Syrota, A. (2024). Tsyfrovii servisy na urokakh "Dyzain i tekhnolohii": problemy, realii, perspektyvy. [Digital services in Design and Technology classes: problems, realities, prospects]. *Youth & market*. No. 3 (233), pp. 18–23. [in Ukrainian].

9. 王国荣. (2008). 初中生英语学习策略研究与培养 [D]. 山东师范大学: 山东师范大学. [in Chinese].

10. 王飞. (2007). 初中生英语学习策略培训的研究 [D]. 东北师范大学: 东北师范大学. [in Chinese].

11. 徐淑燕. (2017). 中国初中生英语学习策略研究述评. [in Chinese].

12. 陈德喜. (1985). 高师理科低年级英语教改浅论. *宝鸡师范学院学报(哲学社会科学版)* (04), pp. 98–103. [in Chinese].

13. 胡学云. (1992). 中学英语教改理论面面观. *山东外语教学* (Z1), 145-148+157. [in Chinese].

14. 作者: 夏俊晶. (2019). 浅谈利用小学低年级学生心理特点培养英语听说能力 作者: 校园英语杂志社. [in Chinese].

Стаття надійшла до редакції 10.06.2024

УДК 37.091.3:004.89

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2024.311079>

Олена Квас, доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
Львівського національного університету імені Івана Франка
Олександр Петровський, магістр комп'ютерних наук
спеціальності "Комп'ютерні науки"
Національного університету "Львівська політехніка"

УПРОВАДЖЕННЯ АКТИВНОГО НАВЧАННЯ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкривається сутність поняття "активне навчання", виокремлюються його основні характеристики та переваги, презентуються результати сучасних досліджень вітчизняних і зарубіжних науковців щодо ефективності цього нового формату навчання, який передбачає використання симуляцій, експериментів, інтерактивних візуалізацій та ігор безпосередньо в освітньому процесі. Описано потенціал інформаційних технологій у впровадженні активного навчання в освітній процес.

Ключові слова: активне навчання; освітній процес; здобувачі освіти; інформаційні технології; симуляція; візуалізація; навчання, засноване на грі.

Лім. 19.

Olena Kvas, Doctor of Sciences (Pedagogy), Professor,
Head of the General Pedagogy and Pedagogy of Higher Education Department,
Ivan Franko National University of Lviv
Oleksandr Petrovskiy, Master of Computer Science,
"Computer Science" Specialty,
Lviv Polytechnic National University

IMPLEMENTATION OF ACTIVE LEARNING INTO THE EDUCATIONAL PROCESS USING INFORMATION TECHNOLOGIES

The rapid development of modern technologies affects all spheres of society and certainly requires significant transformations in the Ukrainian education system, particularly in teaching and learning methods. An alternative to the